

L' A V E N S

LITERARI-ARTÍSTICH-CIENTÍFICH

REVISTA MENSUAL ILUSTRADA

TIPOS DE FORA.

I.

En Maurici.

A MÓN DISTINGIT AMICH D. NARCÍS OLLER.

o primer día de la festa major toca á son terme. A l' envelat ja no faltan més qu' una americana y una polka pera ballar lo wals de despedida. Com qu' encara no hi ha gayres forasters s' hi pot giravoltar á gust perque hi ha puesto per tothom. Al tren de las quatre prou n' han pujat de Barcelona, però son dels retirats, gent formal que no fan nosa per ballar sino per seurer, es á dir, escalfacadiras que si van al temple de Terpsicore no es més que pera tafanejar y ferhi una assentada qu' ajudi á matar lo temps. Ni més ni ménos que lo que fan algunas vellas á las iglesias.

Entre la gent menuda y las mares que no ballan s' hi nota cert moviment y molt xiuxiuejar tot mirant ab més ó ménos descaro cap á la porta.

— Mare, 'n Maurici es aquí, — se sent per un costat.

— ¡Oy! ¡Te rahó!... ¡Plaga!..... Y tant sério que s' hi está ab lo puro á la boca, que sembla que vigili á veurer si marxa gayre be aixó.

— Doloretas..... en Maurici, en Maurici.

— ¿De debó?.... Mireu qu' aquest home no se 'n descuida may de la nostra festa.... Y tot mudat que va...

— ¿Quí es, quí es?...

— ¡Ay sant cristiá! ¿Que no 'l coneix?.... Y sí home, si vosté ja era

aquí l' any passat.... Es aquell *xarlatan* que venia aquella pomada pera curar tots los mals....

En Maurici prou ho coneix que parlan d' éll; pero, com tots los homes importants, convensut del seu valer atravesa seriament per entremitj de la polsaguera qu' aixeca 'l *poble baix* y ni ménos se gira pera guaytar si puja gayre alta ó si 's queda arran de terra. Fa bé, aixís com aixís quan s' agafa la carrera d' home célebre ja se sap qu' un s' hi ha de yeurer en aixó de que 'l senyalin ab lo dit.... L' únich ab qui allavors se tracta en Maurici d' igual á igual es ab lo puro que fuma. Al ball no hi ha ningú més qu' éll y 'l puro. La gent es lo mateix que si no hi fos. Y es natural: lo puro es de pesseta, per lo tant ja surt de lo vulgar, y en Maurici tampoch es un *xarlatan* com los demés.

La americana ja s' ha acabat ab greu sentiment de tots los promesos. Las noyas tornan á seurer com si fossin unas flors tan bonas minyonas y tan ben ensenyadas que després d' haver adornat una estona lo trau de la solapa d' algun jove s' entornan tan bonicas y tan frescas com avans á esperar en lo test qu' alguna altre ma torni á cullirlas. Y, seguint lo símil, las mares son los jardineros avars que las deixan enmatlevadas, per una estona, pero que no las perden de vista per por de que las hi marceixin ó no las hi tornin.

Alguns senyors d' edat, d' aquells que á tot arreu s' hi están com á casa seva, y alguns joves dels que no fa gayre que ballavan, comensan á passejarse en grupos ó van á refrescar un xich si no poden esperar á anarhi quan pleguin los músichs. En Maurici tampoch pot esperar y dirigintse al café s' assenta gravement en la taula més sola y visible, no sens haver passat avans per alguna qu' estigui ocupada per individus del Ajuntament ó personas importants del poble, als quals distingeix ab un *bonas tardes, senyors*, qu' es contestat á coro ab certa cantarella mitj entre franquesa y burla. En Maurici no arreplega més que la primera deduhint d' ella ab satisfacció que ha sapigut ferse popular y qu' aquesta popularitat no mimva ab los anys que fa ja que la cultiva.

Mentrestant al carrer major de la vila la quitxalla s' hi arruina enviant de mica en mica son escàs caudal á la butxaca de la dona d' en Maurici.

Alta, sapada, ab cert *despejo* que demostra qu' está també á la altura de sa missió, es feta expressa pera sobressortir com una torra per sobre dels baylets que la rodejan y pera imposarse, quant convé, ab alguna clatellada sense malícia, pero que fa molt efecte. De més á més, un bastonet sense

punyo l'ajuda á mantenir á son públich á respectuosa distancia gracias á que de quan en quan sol esgrimirlo demanant que fassin rotllo.

Ne fan efectivament, entorn d'una tauleta vestida de un cobrellit y coberta ab una vela, cosa d'una vintena de canallas, algun qu'altre pagés foraster, y de quan en quan collas de jovent qu'al passar tot fent broma s'hi atansen pera dirne ó ferne de las sevas. No arriban, per aixó, casi be may á lo últim perque la mestressa tot rient rient sap infundirlosi respecte, y 's contentan per lo tant ab provocar sas ulladas maliciosas per medi d'algun acudit y ab veurer com remenant lo cap *hi deixa caurer* ella ab certa dolsor no exenta de vanitat y coqueteria femeninas un—¡ah plagas, plagas!—

Y es clar, ¿quí ho resisteix? Una dona que mira ab tant *despejo* y si algú avansa una ma més enllá de l'altre l'hi dona un cop de bastó als dits que 'ls hi deixa blaus!... Pero en cambi, ¡digueunhi una de fresca!... Ja la tením ab aquella rialleta y ab aquella mirada maliciosa: ja son amichs, tant que fins á voltas segueix la broma. Y com que no hi ha á la colla ningú que resisteixi, com hem dit, semblant sistema de compensacions, veus-aquí que...—Mestressa, doneumen dotze...—Mestressa, dotze més...—Mestressa, jo 'n vull tretze, lo punt de las donas...—Mestressa... La Mestressa ja no s'entén de feyna, la colla ja ha tret d'en mitj á tota la canalla y s'ha possessionat del lloch... Consequencia final: la butxaca de la dreta del devantal que no abandona may la dona de 'n Maurici, aquella butxaca que fa deu minuts semblava estar en quart menguant segons sa escassa circumferencia, ha entrat rápidament en quart creixent y amenassa aviat arribar al pleniluni.

Pero ¿qué hi ha en aqueixa taula, dirán vostés, que aixís atreu al públich? ¿Una rutlla, una taula de torrat, una...? Res d'aixó. No cavilin. Un parell de dotzenas de ganivets de butxaca, clavats per la fulla més grossa, y fingint entre tots una especie d'esquena d'erissó. A vuyt ó deu passos de distancia lo públich s'entreté en tirarhi anelletes de ferro probant la sort d'enfilarlas en algun d'aquells 24 mánechs que no necessitan més qu'aixó, pera cambiar de propietari. No obstant, sembla que no ho desitjen gayre, perque sols rara vegada (y ab greu sentiment de sa primitiva due-nya) 's deixan cenyir aquell cinturó de ferro. La dona 'ls arrenca de la taula com qui compleix un trist deber y 'ls entrega silenciosament sense mirar ni al gabinet ni á qui l'ha guanyat. La rialleta ha desaparegut. Al ménos pera aquell ab qui la sort s'ha mostrat amiga.

De quan en quan los espectadors van desapareixent y derrerera d'ells se 'n van també los actors cansats de treballar infructuosament, es á dir de

no poder lograr lo traspás de propietat d' aquells ganivets tant lluent, tant tentadors. Llavors en mitj d' aquelles circumstancias difícils no falta may un héroe que 's bat sol, impertérrit, contra la esquena d' erissó empenyada en no deixar-se arrencar sas púas. Atrets pera aquella lluyta interminable nous espectadors comensan á agruparse entorn de l' héroe y com que no cab en infantils cors la indiferencia, van prenent lloch á son costat é imitantlo també. Per fi una anella llensada per lo primer rellisca mánech avall d' una hermosa faca de curtas dimensions. L' héroe la recull y 's retira satisfet deixant la palestra més animada que may.

L' honor s' ha salvat. Ja torna á averhi un regular rotllo de canalla atreta per lo vencedor.

¿ No heu endevinat la clau de son heroisme ?

Lluitava *pro patria*.

Es lo fill de la mateixa mestressa que fingia no conéixer.

(*S' acabará.*)

RAMON DOMINGO PERÉS.

LO LLIBRE VERT

DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA.

LOSA, lo dit *Libellus*, l'usatge *Bataia judicata*, que regula los judicis de Deu en desafió; fou compost, segons Socarrats, (1) per lo conegut canonge barceloni En Pere Albert y apostil·lat més endavant per En Ramón Ballister, membre de la curia del principat; y es, en lo que copiém, del tenor següent:

« Batalla jutjada ans que sia jurada. Si per cavallers deu esser feta, sia fermada ab penyores tinens per CC unçes d'or de Valencia, qui son CCCC morabetins. E si per peons ó per homen de peu deu esser feta, sie fermada per C unçes d'or de Valencia, qui son CC morabetins (2). E aço diu l'usatge de Barcelona qui comensa *Bataia judicata*. E axí dona á entendre aquell usatge, que batalla no's deu fer per voluntat, mes per necessitat quant la cort considera que 'l reptament es tal que batalla se deu fer, ço es per bohia, ó per treves trencades ó per trahició (3).

E per ço ninguna cort no deu pendre la batalla que per voluntat sia aramida, hon con negu vol reptar altre deu donar son reptament en escrit á la cort, e si la cort conexerá que 'l reptament sia de bohia, ó de treves trencades, ó de trahició, deu pendre lo reptament d' aquell qui repta e les penyores de CCCC morabetins, e deu les dar lo veguer á manlevar segons usança, atant convinens fermances que los li tornen, los CCCC morabetins, tot hora qu'ell los deman; e deu fer metre lo reptament en son libre, e deu citar aquell qui reptat es, e dar die, de X dies, que comparegua davant lo veguer á la cort per escondir ó per rederge, e deu li trametre lo veguer lo translat del reptament en la carta de citació.

E si aquell qui reptat es no vol venir á la cort ne escundir sa se, deulen forçar la cort, e destrenyer segons que diu l' usatge de Barcelona qui comensa *Siquis in curia*. L' usatge no diu per quina manera lo destrenya, mas crech que 'l destret sia que hom faça cridar publicament per los lochs de la vegueria on reptat es, qu' ell no vol respondre al reptament de aço que hom lo repta, e axí, com hom contumax, roman á aquell crim reptat.

E si lo veguer troba que deu satisfer á l' altra part per metre en possessió de sos bens, per amor de servir la cosa, cenantar segons dret vol. Si aquell qui repta no atendra al día, é aquell qui reptat es compar, lo veguer prena fermament e penyores de CCCC morabetins d' aquell qui reptat es, e destrenya lo reptador de menar lo reptament que fet aurá. Car no es bon que home repte altre de fe en cort é puy no ho vulla menar (4).

Lo reptament que 'l reptador fará deu esser breu e pla, e deu contenir lo fet perque la fe fo promesa, e deu contenir lo fet perque la fe fou trencada, e en que es trencada, e les altres rahons segons que 'l reptament es.

Lo reptat deu respondre breument e pla, e sens tota condició ó excepció, otorgant lo fet ó negan clarament. E con lo reptador e lo reptat se sien avenguts dels mots, otorgant ó negán, si el reptador pot provar son enteniment per bones cartes ó per leals testimonis (5) sia rebuda la prova e la batalla no sie jutjada, segons l' usatge contengut en aquell usatge *Qui se sciërit*, e si provar no pot, sia jutjada la batalla, car lavors deu hom recórrer al jhuu de Deu con prova d' homens falleix.

Alavors deu la cort assignar temps al reptador, de X en X dies III vegades, á dar par ó contra-semble á aquell qui reptat es, segons la manera del reptament. E si el reptament es de fet de bohía, deu dar lo reptador par al reptat, lo qual par deu esser de linatge e de valor; e si per ventura es pus rich ó pus noble ó menor de cors no 'l pot per aço rebuiar, ab que no sie menor de linatge o de riqueses, segons que es contengut en l' usatge qui comença *Et si a potestate*. E si el reptament no es de fet de bohía, mas de trencament de treves ó d' altre trencament de fe, ço es de trahició, deu lo reptador dar contra-semble al reptat (6).

Mas en contra-semble no guarda hom sino dignitat de cavallería e que sia contra-semble de cors, sols que sia cavaller e que li venga á mida.

La mida e les mesures deuen ser axí que la cort eleja prohombres bons e leyls per feels, que facen les mides e iuren que ben e leyalment les facen per cascuna de las parts, e remoguda tota amor, e tot oy, e tota mala voluntat; e mesuren, al primer día qui assignat será á medir, primerament lo reptat.

La mesura ó la mida facen los dits feels en aquesta manera: que aien fil de lin ó de canem prim que de IIII ó de V fils, lo qual fil sia tort e encerat e ben egual e ben pulit, que no puscha abreviar ne alongar; e fassen estar aquell que mesurarán en alcuna casa tot nuu e descals, en bragues solament, en peus en una taula que sia plana e egual, e que estíe tot dret que no 's encorp, tant nequant davant ne detras; e posenli lo cap del fil al tu-

gurós en lo pus alt loch que hy es, e passenloli per mitg dels ulls á avall entro al polse dret, e axí 's mesura en Barcelona.

Mas lo senyor Rey en los furs de Valencia, á mes que lo fil pos hom en lo cap del nrs entre ambos los ulls, e puig per lo front e per mitg del cap, e detrás per mitg de la esquena tro al taló. E quant será mesurat d' altea mesureslo per les espatlees e per lo pus gros loch que hi ha entre les exelles e les mamelles, e facen li tenir los brases alts e les mans juntes dementre que li mesurarán les espatlees, e facen lo parlar per ço que nos pusque bourre.

Puxes mesurenlo del bras dret per lo pus gros loch.

Puxes mesuren lo per la cuixa dreta per lo pus gros loch.

E quant lo reptat será axí mesurat, los feels tenguen la mesura amagadament que no pusche venir en ma de null altre hom ; e aquesta mesura sia original e no ab aquest fil , mas ab altre , sien mesurats tots los altres qui serán amenats per pars ó contra-sembls. E con cascún d' aquells qui serán amenats per par ó per contra-sembla será mesurat, manues los feels, avans que altre mesuren, aunde part proven les mesures; e guardense be que negun ne puscha veer con la prova se farà, perque no pusquen pendre á estima quant es maior ó menor la mesura d' aquell qui es reptat que aquella d' aquell qui li es dat per par ó per contra-semble, per ço que aquell qui aurà á dar par ó contra-semble no aia avinentça d' avants de trobar par ó contra-semble.

E si la prova feta de les mesures se troba que les mesures sien iguals, devenlo jutgar per contra-semble.

E si no fos egual , e trobaras la mesura d' aquell qui es reptat maior de longuea que aquella d' aquell qui es dat per contra-semble , e aquella d' aquell qui es dat per contra-semble maior de gruxea que aquella del reptat, deven dar II de longuea á I dit de gruxea.

E si per aventura les mesures de cascun, ço es á saber, del reptat e del altre son eguals de longuea, mes les mesures de la un son maior de gruxa per les espatlles, e per lo bras, e per la cuixa que celes del altre, ó per sol I loch daquells per que 's mesuren, ço es per espatles, ó bras, ó cuixes, nos deu jutgar per contra-semble. E si la mesura de la I es maior de gruxa per tots lochs on mesuren ó per sol I loch, ço es per espatlles, ó per bras, ó per cuixes deuen los feels counar é junyer les mesures de cascun, ço es que apres la mesura de la longuea junyen aquelles de les espatlles é apres aquelles del bras e apres aquelles de la cuixa e axí totes comunetes e co adunades donen á I dit de gruxa, II dits de longuea.

E si al primer día qui assignat será á mesurar lo reptador no aurà tro-

bat par ó contra-semble, la cort deuli dar altre díe de X dies. E puxes altres X dies. E si á tots los tres días que assignats serán al reptador no aurà trobat par ó contra-semble que do al reptat, lo reptador deu desreptar al reptat en cort axi con l' habia reptat, e deu li desferles messions totes que 'l reptat aura fetes per aquell reptament á coneguda ó a tatxament de la cort.

(1) Copiém aquesta noticia d' un article escrit per nostre colaborador lo distingit arqueòlech en Joseph Puiggari, y publicat en la «Ilustración española y americana». tomo de 1872, p. 234.

(2) «Un sueldo de oro tiene ocho adarmes. Una onza catorce. Una libra de oro veinte y un sueldos. El sueldo vale cuatro morabetines. La onza siete morabetines. La libra vale setecientos y cuatro morabetines. Cien libras de oro de Valencia contienen en sí dos mil cien sueldos de oro que son ocho mil cuatrocientos morabetines. Cien onzas de oro de Valencia valen doscientos morabetines. Cuatro mancebos y medio de aquel oro valen un morabetin, y siete mancebos de aquel mismo oro hacen una onza que vale dos morabetines. Usage Solidus autem. Pi y Arimon, Barcelona antigua y moderna, tomo I, pg. 93. Vegis tambe la pg. 95, constitución de Pedro IV, qu' aclara aquesta materia.

(3) La distinció entre bohia (bausia) y traició, veus que 'l dicionari d' En Labernia dona per sinónimas, sembla que ha de ser significan bohia en particular, traició feudal.

(4) Segueixen quatre ó cinch ratllas de las quals es imposible treurer sentit. No content res essencial.

(5) La prova per testimonis era molt fácil destruírla acusant de calumniador al primer que's presentaba á declarar. Aquet debía sostenir lo contrari y la batalla judicial tenia lloch entre lo reptat y 'l testimoni. Aixó parlant de la legislació comú y no concretantnos á las disposicions catalanas. Vegis Montesquieu «L' esprit des lois». llibre XXVIII, titol XXVI.

(6) Lo Sr. Puiggari, en lo referit article, interpreta aquest párrafo, que no es massa clar, de la següent manera «...á fin de que indicase su campeón par ó consimil del retado, esto es, par en riqueza, nobleza y valimiento personal siendo el delito de infidelidad, y consimil en linaje y posición social si se trataba de falsa ó de otra clase de traiciones.» L' usatge Et si á protestate, que 'l text anomena hi dona molt poca llum.

(Seguirá.)

A LA PORTA DEL TEMPLE.

Sols mitg vestit de trossejats guinyapos,
dret y d' esquena en lo vell mur está,
del temple august del Redemptor dels homes,
lo pobre tunicench espatriat.

Fondas arrugas lo seu front travessan,
closos te 'ls ulls com si temés mirar,
la blanca barba pit avall caiguda,
y estesa á tots la broncejada ma.

Muda la llengua ni un sol mot pronuncia,
la gent, la vida, 'l cel, tot li es estrany,
y passen horas y sos dits no tocan
una moneda ni un sol mos de pá.

La noble dama de prop seu retiras,
lo caballer ni 's digna contemplar,
lo clergue 's plany que d' aquell lloch no 'l tregan,
y 'l fa objecte de burlas l' ignorant.

La veu de la campana que als bons crida
ja la darrera batallada ha dat,
l' últim devot baixa 'is grahons del temple,
la porta ajustas, y la balda cau.

Y 'l pobre inmóvil, mut, ab la ma estesa,
com una estatua, queda allí esperant
l' amor al próxim que no ha anat á misa
ó be la caritat que no 'n surt may.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

ESBÓS INÉDIT DE 'N J. VAYREDA.

J. Vayreda

ESBÓS INÉDIT DE 'N J. VAYREDA.

ADAGIO.

(DE FRANÇOIS COPPÉE.)

La campinya comensava,
la ciutat finía allí,
lo sol ponent s'enfonzava,
y cada tarda jo anava
fantasiant per 'quell jardí.

Veya una *torra* luxosa
que donava á quatre vents,
y á aquella hora melengiosa
una artista misteriosa
s'hi esplayava 'ls sentiments.

La *torra* l'ayre tenia
de convent ó de presó,
tot tancat de nit y día;
sols á la tarda 's sentia
d'un Erard l'intim ressó.

Sempre tocava la artista
l'*Adagio*, sonata en *lá*;
prenia tot color trista,
jo al cel fixava may vista
y al cor sentia plorá.

La vía d'arbres deserta,
del piano 'ls dolsos acorts,
y aquella claror incerta
del crepúscul, que desperta
la esperansa y los recorts;

Me feyan gosar y havia
pres lo aná á allí per costúm
á igual hora cada día
per sentí igual armonía
y aspirar igual perfúm.

Un salonet alashoras
jo imaginava entre mí
plé d'olors ubriacadoras,
gerros de flors y á las voras,
tapissos d'or y satí.

Un *quinqué* de bronze y plata
llensant pàlida claror

en una antiga safata
que uns amors tristos retrata
de la dama y'l trovador.

Dintre un gran quadro la imatge
d'un home jove, arrogant,
d'ulls negres com l'assabatge,
y per march un bell ramatge
de pensaments d'or voltant.

Y entre escalfadas aromas
y ombras, esclats y perfums,
lluny del mon y lluny dels homes,
com aucell que bat sas plomas
tornassoladas de llums;

Sempre la artista inspirada
tocant la sonata en *lá*
en lo piano entussiasmada,
sempre pensiva y callada
sempre vivint d'anyorá!

Una tarda al morí'l día,
com sempre, vaig torná allí,
la hermosa viuda 's moria,
y aquella trista armonia
¡may mes no la vaig sentí!

.

L'any següent allí tornava
fugint del bull de ciutat,
l'*adagio* prou recordava,
la bella *torra* buscava,
y... oberta de bat á bat

Vaig veurhi tres nens preciosos
fent la sardana y jugant,
y dos pianos horrorosos
destrossavan afanyosos
lo *rigodón* més picant!

ARTHUR MASRIERA.

LA NIT AL BOSCH

IDILI DRAMÀTICH DE L' APELES MESTRES, POSAT EN MÚSICA

PER EN JOSEPH RODOREDA.

A la por de qui per primera volta va á ensejar sas forsas en una crítica de tot punt especial, y ab la poca seguritat que donan tres audicions, respecte á la part musical, habém d' ocuparnos de la obra qual títol portan á son cap aquestas lletras, obra que desde ara podém consignar ha d' ésser altament remarcable en la carrera artística de nostra patria.

LO LLIBRE.

¿Qué vol dir *La nit al bosch*? Molts diaris han respost á aquesta pregunta fàcilment reduhintse á escriurer que 'l poeta havia intentat sorprendre los secrets de la nit en un bosch, y baix aquest punt de vista están conformes ab que la obra de l' *Apeles Mestres* es excelent, mentres altres ho afirman tot seguit, sense ni referir aquesta excelencia á aquell mérit. A nosaltres no 'ns satisfán tals rahons, donchs nos sembla que si 'l poeta hagués solsament tingut la pretensió de descriurer lo moviment del bosch á la nit, poch acertat estaria armant tanta conversa y gatzara que está ben lluny de la veritat. Un cas hi ha en qu' es perfectament literaria aquesta impropietat, y es lo del apólech, alegoría ó faula en que 's dona vida y veu fins als cossos inanimats per expressar accions humanas; empro l' apólech ó alegoría no es descriptiva, sino representativa, y dat que en *La nit al bosch* los sers que hi entran son alegórichs preguntaré, y aquesta es la verdadera pregunta, ¿qué vol representar?

Y la resposta es ja en aquest punt difícilíssima, y ningú, ab tot y que d' ella ha de resultar la més gran, per no dir la única, bella, ha tractat de penetrarla. Nosaltres ho volém intentar, empro confesant que ho fem ab angunia y després de cavilar molt.

La obra del *Sr. Mestres* es estranyíssima. Sols una 'n recordém que si sembli, y d' aquesta ha dit *Blaze*, un de sos bons comentadors, que qui la comensi á llegir vacilará primer, per renunciar poch més endavant, per sempre, á enténdrela: nos referím al *Faust* de *Gæthe*. Un riu que corra avant sempre, las rocas que 's burlan de las aspiracions que tc, un espiadimonis, que mor per voler seguir al riu, unas lluhernas que vetllan pel repós de la Naturalesa, dos que s'estiman, lo rossinyol que canta entre mitj de las alabansas dels sálzers y 'ls vituperis de las rocas, una oruga que somía ab l'amor, unas canyas y granotas que 'l volen per rey, uns ecos que murmuran, un roure que filosofa y una oreneta que narra..... ¿qué vol dir tot aixó, quina unitat reina per sobre aquesta aparent confusió nascuda de tantas trancisions? ¿No semblan aquestas las de 'n *Gæthe* que d' un prólech de músichs nos porta á un prólech en lo cel, y despres á un taller d' alquimista, y á una festa pública, y á una taberna de Leipzig, y á una cuina de bruixas, etc.; y que are fa parlar al director, al poeta y al graciós del teatro, ara á Deu, ara á 'l dimoni, ara á *Faust*, ara á Wagner, ara á un estudiant, ara á Frosch, Brander, Siebel, etc.?

Sigui com sigui la nit al bosch necessita una interpretació y nosaltres, potser mals hermeneutichs, li dem la següent: la obra pot dividirse en las tres parts que se han fet per las audicions y que podrían anomenarse la primera *L' avens del sigle*, la segona *Lo somni de la realisació del progrés*, y l' última *desengany, esperansa y ánim*.

En la primera lo riu sent la vida dolça y afalagadora de un nou mon del que no sab la realitat, y al qu' avansa ab fé y valor desoínt las estravagancias de las rocas aferradas á sa olímpica ciencia que las hi ensenya que

; ditzós qui resta!

Aquesta es la part que més fàcilment se transcriu á la realitat: lo riu, l' esperit de progrés vertader qu' anima la nostra época; de las rocas ¿qué 'n dirém que no s' hagi entés?; y l' autor que perteneix de cor á las legions de l' avens, no termina sense dedicar un simpátich recort, la poesia de l' espiadimonis, á tants mártirs qu' han sacumbit servint son ideal.

En la segona part la dificultat es máxima: per nosaltres sa unitat resulta del conjunt que forma l' amor capás de llegítimar per sí sol qualsevol sentiment (Ell y Ella), l' amor poesia suprema (lo rossinyol), l' amor aspiració universal (l' oruga), y l' amor, per tant, capás d' ésser l' únich ordena-

dor del mon, lo nostre rey (granotas), rompudas las cadenas d' aquesta societat de trancisió d' avuy dia que fluctua entre la divinisació del sentiment y entre lo sensualisme y brutalitat dels últims temps de Roma, y lograda la destrucció de las fronteras, de las familias, de las religions, per fer una sola patria, una sola llar, una sola creencia, de la que *l'eglise c' est l'azur*, que diu *Victor Hugo*, la patria, la llar, la creencia del amor, dintre de la qual caben totes y qual seguretat estaria garantísada per la naturalesa mateixa (ronda de lluhernas).

La visió del poeta acaba ab la nit (tercera part):

S' allunyan las tenebras; la rosada
de son dols somni á cada flor sacut.

Llavors veu la societat ab sos defectes reals y que la patria del amor es impossible:

« tothom canta com sent, tothom entona
lo cant de si mateix, »
« ningú ha tingut un cántich per memoria
d' aquell qu' ha sacumbit. » (Lo Roure.)

Sembla que desespera d' arribar may al ideal somniat y l' oreneta l' renyia dolsament per la desconfiansa fentli veurer á la verge pregant á la naturalesa, á la violeta, y á aquesta que murmurant *¡sempre!* manté ferm lo víncul que creara. Lo Roure s' sobreposa á son decahiment al veurer posada la primera base del límit del avens y canta á l' amor que representa á la Eternitat; lo riu entona novament l' himne del progrés y avansa, avansa no fent cas de las rocas aferradas á s' olímpica ciencia de *¡dixós qui resta!*

Aquesta es l' idea y l' unitat que nosaltres hem cregut ovirar en *La nit al bosch* que no pot ésser una sola descripció.

¿La obra literariament pot classificar-se? Algú ha dit qu' era més bucólica que dramática demostrant que té molt poch segur lo que s' entengui per una y altre poesia: nosaltres hem indicat que té quelcóm del apólech. En efecte: la representació es *alegórica*; empró l' acció *dramática*, y l' expressió si s' vol *idíllica*: de manera que la podríam calificar de *drama alegórich idíllich*, encara que nosaltres nos inclinàriam á prescindir de l' últim calificatiu deixantli sols lo de *drama alegórich* que ya bastant expresa.

Examinada á fragments la poesia es bellíssima: una imatge preciosa per exemple:

—Veig un nou mon hont nit y dia cantan
y s' adorman y encresfan y agegantan
mas germanas las onas de la mar,
REMOLINANT JOYOSAS EN SAS GALAS
INMENSOS PAPELLONS DE BLANCAS ALAS
QUE 'L VENT FA CAMINAR.

L' obra en tot es una creació sublim, grandiosa, y la primera que en aquest género (ben alemán) s' escriu en nostra terra.

LA PARTITURA.

Molt pit ha demostrat lo compositor, per no esporuguirse devant l' abstracció y complicat teixit de la *Nit al bosch*. No era aquesta un de tants llibretos italians dolents y escrits per acomodar certa música: lo llibre de l' *Apeles Mestres* es per sí una obra d' art y sols podia admetrer la partitura d' una manera complementaria, com l' altre element substancial pera formar una nova obra d' art més elevada, la *música dramática*, lo tot *Wagnerià* veritablement revelador, en lo que 'l geni del músich dona plenitut, intensitat y divinisa lo geni del poeta. Voler posar en solfas, obehint á altres preceptes, la obra que critiquém, haguera sigut una profanació.

¿Cóm ha complert en *Rodoreda* son deber? Per desgracia no sempre be. Si en la primera y en la tercera part ha sapigut, per punt general, fondre l' efecte de la sonoritat ab l' esperit del llibre, en la segona se mostra, ab pocas escepcions decaigut del tot, humilla l' orquesta á ser la *gran guitarra* que acompanya al cant, y sense com va ni com ve nos fa sentir uns trossos de quarteto en lo concertant final que además de no tenir rahó de ser, son, fins melòdicament, insoportables.

Mentres que en la primera part, y encara en la última, ab lo sentiment del riu forma un núcleo poderós d'armonía del qual se desprenen suauement y ab tota naturalitat las imprecacions de las rocas, las monodias y 'l raconto (3.ª part) de la soprano y 'l preciós rondó del barítono (1.ª part) plé de sentiment y propietat; en la segona creyém que no haurá entés la unitat que á nosaltres nos hi sembla oviar, segons havém consignat, y no ha pogut aixís fer ab l'himne del amor un tot tan compacte com lo que li dona en la primera y última part l'himne del progres, y faltat de potencia se ha limitat á anar describint una per una todas las escenas poéticas sense cap concert ni unitat.

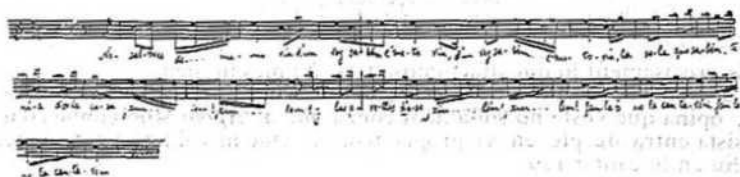
Mes en *Rodoreda* que, per lo que tením entés, es *Wagnerià* de cor, se veu que composá en aquesta part ab por, ab l'esma perduda, porque deixa en blanch lo cant de l'oruga que haguera pogut ser una de las derivacions més bonicas del gran himne del amor, y que en la pendent seguida per lo contrapuntista no haguera fet més que aumentar lo lirisme musical ó millor vocal, que impera en tota la segona part: en *Rodoreda* ho degué veurer aixís y's va deturar. Aixó parlant en conjunt.

Consideradas com á fragments deslligats son bonicas quasi todas las com-

posicions y especialment la ronda de las lluernas precedida d'un preludi que glosa la frase « ¡Vinga l'hivern y en la plana » etc., que canta lo barítono en lo duo de amor. La melodia d'aquella si mal no recordém es la següent:

També fou merescudament molt aplaudit lo coro de las granotas y canyas, y especialment lo d'aquestas últimas que fa:

Aquestas dugas pessas, potser perque com diu *Haydn* no hi ha res millor en música que 'l unísono de veus puerils, son de las que produeixen desde luego millor efecte.

Precedeix á la tercera part un scherzo bonich, y á tota la obra una sinfonia qual estrofa més bella es, á nostre entendre, la que glosa, senzillament primer, las frases del rondó del espiadimonis, desenrotllantlas despres acertadament y fentlas creixer fins al punt de servir d'esglaó al brillant final que es la frase de la segona part, quant arranca ella la violeta, y'l mateix final de la primera: procediment empleat sovint per *Wagner* y que 's á tot veure *Bethoveniá* segons asseguraba nostre *Marsillach* parlant del *Parsifal*.

Resumint lo llibre superior; la partitura te trossos magnífichs que fan cobrar grans esperansas respecte á *en Rodoreda*, á qui sols falta acabar d'estudiar ben be 'l drama musical per lograr sempre son conjunt grandíols, y no caurer á voltas en treurer sols eixos detalls de forma, que tant durament critica lo *Sr. Peña y Goñi* en alguns músichs moderns (parlant del *Rey de Lahore* d'*en Massenet*) que no comprenen lo veritable esperit y desacreditan l'art *Wagneriá*.— G.

BIBLIOGRAFIA. (1)

CANTARS per D. JOAN ROIG Y BALLESTA.—Avans de tot y pera descárrech de nos'ra consciencia fem solemne declaració de que de cap modo som responsables de la falta de veritat d'aquest títol. ¡Vulgui Deu no demanarlhi comptes per éll al autor! Cregui que nosaltres per lo que pugui ser l'hi dihem ja un parenostre *a priori* á fi de calmar en lo possible la cólera divina. ¿Han vist may vostés cantars de quaranta quatre versos? Donchs aquí 'ls veurán.

Basti aixó per exordi y entrém en materia.

Lo cantar que porta 'l número 212 d' aquesta colecció diu lo següent: (conservém la ortografia.)

Lo que canta per distreures
no mereix cap pena 'l mon;
lo qu' ho fa per tenir gloria
si ho fa mal dauli de fort.

¡Santa paraula, Sr. Roig y Ballesta, santa paraula! :

lo qu' ho fa per tenir gloria
si ho fa mal dauli de fort.

Es precisament lo que dihem nosaltres. Ni més ni ménos.

Y á propòsit, Sr. Roig y Ballesta, lo públich, sempre injust ab los poetas, opina que vosté no solsament com á *fill d' Apòlo* sino també com á prosista entra de ple en sa propia teoria. ¡Que hi vol fer! Vosté mateix ho diu en lo cantar 126:

quan polso la meua lira
mal so deuen fer sas cordas,
perque observo que se 'n burlan
al polsarla, las granotas.

Solsament en una cosa s' equivoca: en lo de las granotas. Tot lo demés es exactíssim ¡Oh! ¡Si ho es!

Tenim, donchs, que es certa la segona premisa ó siga *del mal so*, y si probém que també ho es la primera ó siga *la de la gloria*, tindrem, com á conseqüencia, demostrada la necessitat de practicar lo consell higiénich formulat ab la gráfica frase de *dauli de fort*.

També aquesta vegada ve lo mateix autor en ajuda nostra ab lo cantar final de sa colecció (n.º 318 (!)) que diu:

Cantars, ben cert que vosaltres
per la terra correréu
durant més vostra memoria
que la de mon finit sér.

¡En mal hora ocorregué al Sr. Roig eix pressentiment d' immortalitat!

(1) L' AVENS agraíra als autors ó editors d' obras « més ó menys remarcables en algun concepte », que á fi d' anar fent cada vegada més completa aquesta secció, que tant prolitosa pot ésser pera fomentar las aficions literarias de nostre públich, se servescan enviarli un exemplar ó senzillament una notícia de la publicació. Los encarregats de fer las críticas se reservan, no obstant, la llibertat d' ésser severos en ellas quan lo que se 'ls envihi no sigui acreedor á alabansas.

¿No sap, no ha meditat á lo que l' obliga y los drets que dona á las *grano-tas* que, segons ell, se burlan del mal so de sas cordas?

Lo qui canta per distreürers
no mereix cap pena al món,

pero nosaltres tenim entès que 'l que *canta* no més que per distreürers no va per los teatres á fer sentir sa veu, no aspira á immortalisarse cantant, no vol ésser un Tamberlich ó una Patti sino l' aprenent de pintor de davant de casa, *verbi gracia*, ó la cusidora del costat qu' es una noya molt digne d' inspirar un bon cantar al Sr. Roig y Ballesta mentres no l' hi digues alguna galanteria per l' estil d' aquella qu' usa en son llibre ab una comparantla ab un indiot. (!!!)

Per totes aquestas rahons, y altres que 's callan per economia, quedém en que nostre criticat canta per tenir gloria, es aixís que «ho fa mal» *ergo* segons sa propia teoria hem de censurar-lo durament, mes com nosaltres som generosos no *darém de fort* á nostre autor com ell recomana, ni sisquerra transcriurém aquí cap més de sos cantars per evitar á nostres lectors lo consabat *mal so de las cordas* y per tenir ab lo Sr. Roig un xich de la caritat qu' ell no te ab lo públich, puig ab lo espay d' uns tres mesos l' hi ha donat dugas obras en que 's resol prácticament lo problema d' escriurer sense necessitat d' ortografia ni de molts altres luxos tan incómodos com poch necessaris.

Quan lo Sr. Roig va publicar en Juny lo «Llibre de la Infantesa» l' hi davam un consell creyent qu' era un jóve; ara que sabém que no ho es n' hi darém un altre per si vol seguirlo: qu' escrigui tot lo que vulgui per distreures, pero que no pretengui figurar com á cultivador de la literatura catalana; mes clar, que no imprimeixi lo qu' escriu.

NOTAS DE COLOR, quadros en prosa per D. NARCÍS OLLER y MORAGAS.—No, certament qu' aqueixos no son *croquis*, com titolava lo Senyor Oller lo primer volúm de sos quèntos, sino vertaders quadros de feliça execució. Quina impresionabilitat de veritable artista, quina claredat, quina suma de fina observació revelan eixas divuyt noveletes! Baix aquest concepte lo llibre es un álbom de fotografias fetes de ma mestre. Comensa ab un prólech á la francesa (per que també hi ha aquesta manera d' escriurer) original de l' Ixart, lo qui comparteix ab en Sardá la primacia en crítica catalana moderna. Està ben escrit y es interessant pera qui vulgui coneixer millor al autor del llibre.

No busqueu en aquest arguments plens de peripecias: tots son sencills. Alguns n' hi ha qu' en rigor no poden calificarse de quèntos, sino que son més bé quadros, qu' es, per altra part, com los titula á tots l' autor. Exemple n' es *Una visita*. ¿Y cóm demanarlhi altra cosa á 'n Oller qu' es naturalista com ho son avuy los més grans mestres de la novela? Un rasgo, un fet d' escassa importancia y moviment dramátich, un tipo que passa pera molts desaparecebut y aixó quan no 'l miran ab despreci, heus aquí los arguments que solen émplear aquells pera sos quèntos, heus aquí los que ha cercat també l' autor de *La Papallona*. Es aixó més fácil que convertir á cada obra novelesca en una troca embolicada? Podrá semblarho pero no es aixís. Probi sino qui no sigui artista de dibuixar com dibuixa l' Oller lo tipo de *Lo Curandero nou* ó 'l ja citat quadro *Una visita*. Los intrussos del art poden ser molts per aquest sistema, mes los intrussos del art se co-neixen aixís més aviat qu' avans ab lo vell método del idealisme.

No es fácil decidir quinas son las millors de totes aqueixas *notas de color*, no obstant, nosaltres nos incliném més á las que portan per títol *Sor Sanxa*, *Una juguesca*, *Angoixa*, *La Modela*, *La Calavera* y *La Sort del senyor Andreu* — que (á escepció de la penúltima) ensemps que son las de més vida representan la nota seria del volúm. *Nosce te ipsum*, *Jochs de pagés* y *La Indiscreció* son, per l' ordre que las citém; las que nos semblan més inferiors. Així en aquestas com en las altrás es digne de consig-

narse que l' autor dona mostrars de possehir grans dots pera ésser un notable estilista no en lo sentit del purisme acadèmic sino en lo de escriure ab frasse propia, sempre pintoresca, sempre poética.—A.

LA FESTIVIDAD DEL CÒRPU EN GERONA. — Noticias históricas por Julian de Chia. Hem rebut baix aquest títol, un quadern correctament imprés, en que ab suma diligència y rara perspicacia, son autor, digne conservador del Arxiu Municipal de aquella ciutat, aplega, ordena y desenrolla quantas noticias ha trobat en ell, relatives á la festa del Còrpus desde son origen fins als últims anys del segle xv. Tras un breu preludi sobre festes en general, civils y religioses en diverses épocas, parla de la institució de la del Santíssim Sagrament per lo papa Urbá IV, y sa regularisació per Joan XXII, venint á parar á la forma de celebrarla en Girona desde comensos del 1300 com succehí en Barcelona y en altres parts. Molts son y ab gran detall los datos reunits per lo actiu conservador, formant una curiosa plana de las costums de aquella época, y fent ressaltar ab enginy així las estravagancias de sa ingenuitat, com los contrastes de sa grosera fe ab lo desarreglo moral y social que, general en Europa, produhí durant los malhuyrats, si be enérgichs y vigorosos sigles de la edat mitjana, tantas grandezas y miserias, ls aturdiments de la infantesa, ab los arrebatos de una virilitat potentia.

Bonas y eruditas son además, las notas ab que lo autor acompaña son penós treball, unas relatives á incidents històrics poch coneguts, altres ampliatives de las enunciacions del text, ab peregrins detalls, comptes, inventaris, correspondencias y referencias, de cosas apenas conegudas, com las bandositats de Girona, lo ceremonial de sos cabildos, las usansas dels juheus, la expulsión dels mateixos, las festes per la presa de Granada; y contret al Còrpus, sas custodias, representacions, jutglarias, lluminarias, boures ó convits, etc.

Llástima que'l treball quedí manco fins á cert punt, sens continuar durant los ceremoniosos sigles XVI y XVII, que tan joch donaren á las corporacions y demés entitats de aquella época.—J. P.

RECORTS QUE MATAN, quadro dramàtic per VÍCTOR FERRER y JOAN VILASECA.—Fundat en un poch sòlit argument; escrit en vers cap mica pulit en lo que's troban faltas imperdonables de metrificació, y una munió d'exclamacions que, además de ser quasi be sempre veritables ripsis, tenen un caràcter á vegadas tan tràgich que resultan ridículas, y en cambi altres voltas son tan vulgars que desdiuhen del llenguatge dramàtic que també resulta maltractat en no poch diálechs; deixa ovirar, tant en la versificació com en la pintura del geni dels personatges, algunas bonas condicions que necessitan conrear molt los autors d'aquesta obra.—G.

NOVAS.

Lo *Diari de la Marina* de la Habana del 25 d'aquest mes, publica una correspondencia literaria del conegut escritor D. Manel Cañete que dona compte, d'un modo molt afalagador pera nostra patria, dels jochs florals d'enguany y sobre tot del discurs de n Manel Milá á qui rendeix merescut tribut. Lo senyor Cañete's condol del poch cas fet per la premsa madrilenya á nostra festa quant dedicaban entusiastas paraulas á la casi simultàneament celebrada á Vigo. Ell se n'ha recordat: rebí nostras corals gracias.

Nostre distingit colaborador lo mestre en gay saber en Francesch Ubach y Vineta, de qui publiquem avuy una poesia inédita, está donant fi á un drama catalá en tres actes. Si la sensible perdua de son volgut germá, que de tot cor lamentém, no hagués vingut á desorganisar lo treball del mestre, molt prompte hauria sigut posada en escena.